

[Ib Thyregod.]

kreds, hvor hr. Per Federspiel er valgt, er kontorassistent fru Irma Madsen, der har erklæret sig villig til midlertidigt at tage sæde i folketinget i anledning af den nævnte orlov.

Udvalget til valgs prøvelse har gennemgået den af indenrigsministeriet i medfør af valglovens § 50 udarbejdede stedfortræderliste og de øvrige dokumenter og indstiller herefter enstemmigt, at kontorassistent fru Irma Madsen godkendes som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 29. november d.å.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af kontorassistent fru Irma Madsen som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 29. november 1968

vedtoges enstemmigt med 102 stemmer.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af den i London, Moskva og Washington den 1. juli 1968 undertegnede traktat om ikke-spredning af kernevåben.

(Første behandling af forslaget til folketingsbeslutning (nr. VII) findes i tidenden sp. 875, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 319).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslaget til folketingsbeslutning
vedtoges enstemmigt med 103 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet ministeren for nedrustningsspørgsmål meddelelse om denne vedtagelse.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 72) findes i tidenden sp. 1958).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om naturfredning.

(Lovforslaget (nr. 71) findes i tillæg A. sp. 1817, fremsættelsen i tidenden sp. 1643).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kampmann: Først en bekræftelse af konklusionen for socialdemokratiets ordfører ved behandlingen af naturfredningsloven her i tinget før sommerferien. Socialdemokratiet erkender fuldt ud behovet for en reform på dette vigtige område og vil så aktivt som muligt medvirke hertil i det kommende udvalgsarbejde. Vi har naturligvis en række ønsker om ændringer i det fremsatte lovforslag, men under forudsætning af, at regeringen virkelig ønsker den størst mulige enighed om den kommende lovgivning, går jeg ud fra, at synspunkterne i det følgende tillægges en rimelig vægt under det videre arbejde med den endelige lovgivning.

To forhold bidrager dog til yderligere be-

[Kampmann.]

mærkninger i forhold til behandlingen før sommerferien. For det første er regeringsforslaget ændret, og for det andet har regeringen ømtrent samtidig med dette lovforslag fremsat et forslag til lov om by- og landzoner, hvilket i høj grad griber ind i naturfredningslovgivningen. Med den sammensætning, naturfredningskommissionen har haft med repræsentanter for mange forskellige interesseorganisationer, kan man vist roligt gå ud fra, at et stort arbejde har været nødvendigt for at nå frem til et kompromis. Dette gælder også forslaget om befolkningens frie adgang til strand, skov og udyrkede arealer. Lægger man regeringens forslag til ændringer sammen, bliver resultatet en indskrænkning af den frie adgang. Med hensyn til kortvarigt ophold på strandene øges afstanden fra beboelsesbygninger, hvor ophold ikke må finde sted, fra 40 til 50 m. Med hensyn til adgangen til private skove lukker man for adgangen til mindre skove, på trods af at repræsentanten for skovejere i kommissionen gik ind for en generel åbning. Og endelig er fra den fri adgang til det åbne land undtaget græsningsarealer, hvor en fri adgang næppe ville skade.

Da den videst mulige adgang til naturen efter socialdemokratiets opfattelse ikke må forbeholdes de få, men skal gælde for hele befolkningen, er disse ændringer ikke acceptable, så meget mere som ændringerne end ikke er søgt begrundet af regeringen.

Ministeren skylder en oplysning om, hvor mange kilometer af kyststrækningerne en 40 m-, subsidiært en 50 m-regel vil afspærre for befolkningens kortvarige ophold på strandene. Så vidt jeg har fået oplyst, er f. eks. Sjællands samlede kyststrækning 1.700 km. Deraf har befolkningen i dag fri adgang til 117 km, og spørgsmålet er, med hvor meget regeringens forslag vil udvide de 117 km på Sjælland.

I forbindelse hermed må man under det kommende udvalgsarbejde nok undersøge, om der ikke er behov for særregler for de ret få strandarealer, som ejes af institutioner, der har til formål at sikre skolebørns og andre unges ferieophold. I disse tilfælde foregår badningen ofte samlet af sikkerhedshensyn, og en almindelig adgang til badning for alle fra disse strande på samme tidspunkt

som institutionernes børn og unge kan indebære risiko ved overvågningen af disses badning.

Jeg vil gerne tilføje, at jeg finder det naturligt, at man efter indstilling og tilskyndelse fra de lokale fredningsorganer søger tilvejebragt midler, dels til anlæg af flere offentlige veje til skov og strand, således at besøgene spredes mere, dels til opstilling af de nødvendige papirkurve og toiletter. Herved vil mulige gener for ejerne kunne reduceres væsentligt.

I forbindelse med problematikken omkring reguleringen af bebyggelsen af det åbne land kan man glæde sig over erkendelsen hos den konservative ordfører, hr. H. C. Toft, ved behandlingen før sommerferien af, at VKs tilføjelse om erstatningsbestemmelserne til den nuværende lovs § 22 i 1961 fuldstændig ødelagde mulighederne for at regulere det åbne lands bebyggelse ud fra naturfredningsmæssige hensyn. Mit parti kan acceptere, at bebyggelsesreguleringen søges etableret gennem en lov om by- og landzoner. Men regeringens forslag, som det foreligger, løser ikke problemet omkring naturfredningen. Det anføres ganske vist, at bebyggelsesreguleringen skal ske under hensyntagen til, at bebyggelse ikke sker i strid med hensynet til befolkningens rekreative interesser og bevarelsen af landskabelige værdier, men man har ikke sikret naturfredningsinteresserne sæde i de organer, som er ansvarlige for zoneudviklingen.

Det er klart, at kun en mindre del af det åbne land er af naturfredningsinteresse, men tilbage står dog en del, som er af klar interesse, og som efterhånden vil blive udlagt som naturparker, således som det også er hensigten med forslaget. Kerneområderne i disse naturparker vil blive fredet, men det vil næppe gælde randområderne, hvor den naturfredningsmæssige interesse er meget stærk. Det må derfor være rigtigt, at zoneudlægningen for disse områder overdrages organer, hvori naturfredningsinteressen er tilsvarende stærkt repræsenteret.

Som den mest alvorlige fejl ud fra et naturfredningsmæssigt hensyn — og jeg understreger: ud fra et naturfredningsmæssigt hensyn — foreslås sommerhusområderne henlagt som byzoner, hvor altså en bebyggelse kan finde sted. Nu er det i høj grad tænkeligt, at netop en lang række som-

[Kampmann.]

merhusområder på grund af beliggenheden vil have stor naturfredningsinteresse. Men her vil man kun i helt begrænset omfang kunne frede, fordi man ved fredningserstatningen skal tage hensyn til den mistede byggechance, og herved står vi over for fuldstændig det samme problem, som den nuværende lovs § 22 giver os. Man får altså ikke mulighed for at frede tilstrækkeligt i disse byzoner, og hvis regeringen mener noget med målene for sin lovgivning, så må dette forhold vel ændres.

Dernæst nogle bemærkninger om administrationen af den kommende naturfredningslovgivning. Når man tager det store ord „reform“ i sin mund, så er formålet vel, at de fleste problemer omkring naturfredningen op til i dag og i årene fremover skulle kunne finde deres løsning. Dette kan næppe siges at være tilfældet, for så vidt angår administrationen af naturfredningen ifølge det foreliggende lovforslag. Det væsentligste er vel forslaget om nedlæggelse af ankenævnet og en mere simplificeret gang for de forskellige ankemuligheder. Men tilbage står, at egentlige naturfredningsspørgsmål stadig henhører under mange — alt for mange — forskellige ministerier, f. eks. bolig-, fiskeri-, trafik-, indenrigs-, landbrugs-, undervisnings- og selvfølgelig kulturministeriet. Det var måske værd i udvalget at overveje en samling af alle naturfredningsspørgsmål i et egentligt, altomfattende naturværn, der som et særligt direktorat kunne placeres under kulturministeriet.

Lokalt har man så fredningsplanudvalgene, nævnene og repræsentanter for Det danske Hedeselskab, samt klit- og statsskovdirektoratet med støtte fra lokalkomiteerne fra naturfredningsforeningen og friluftorganisationerne. Disse lokalorganers opgave vil være fredning, planlægning, administration og pleje af de arealer, som har naturfredningsinteresse. Man skal nok overveje at slå disse lokale organer sammen i en enkelt, slagkraftig institution, styret af et flertal af folkevalgte repræsentanter, med et effektivt sekretariat tilknyttet til varetagelse af den daglige administration. Herved vil det lokale arbejde kunne blive styrket, og det vil samtidig betyde en væsentlig rationalisering i forhold til den nuværende, lokale administration.

Til slut nogle randbemærkninger.

Problemet omkring udnyttelsen af naturforekomster i jorden, f. eks. granit og moler, er behandlet i kommissionen, men det har ikke fundet udtryk i lovforslaget. Det må vi nok se på i udvalget. Et andet problem er fastlæggelsen af strandbyggelinjen i de tilfælde, hvor havet æder af kysterne. Herved er mange sommerhuse, som oprindeligt blev bygget på den rigtige side af 100 m grænsen, kommet til at ligge på den forkerte side af 100 m grænsen med deraf følgende trusler om nedrivning. Det er også et problem, vi må se på i udvalget.

Det må være blandt de lokale organers interesser og opgaver at intensivere arbejdet med anlæggelsen af campingpladser. Campingferie er en så god og sund form for ferie, som ydermere bidrager til, at store dele af befolkningen kommer i kontakt med naturen, at det bliver en samfundsinteresse at skabe de bedste muligheder for en stadig stigning i de campingferierendes antal. Dette kan bl. a. ske ved, at man ikke alene som i forslagets § 43 fastslår, at campingpladser kun kan etableres med fredningsplanudvalgets tilladelse, men at man direkte pålægger udvalgene at fremskaffe tilstrækkelige arealer til campingpladser.

I samme paragraf nævnes tankstationerne. Sammenligner man antallet af benzinstationer i Danmark og i næsten alle vore nabolande, er det karakteristisk med den store spredning af tankstationer overalt i det åbne danske landskab. Bortset fra, at disse tankanlæg ikke just er forskønnende i landskabet, er det også en uøkonomisk spredning. Med den ret store tæthed i bymæssige bebyggelser, der er så karakteristisk for Danmark, skulle det nok være muligt at koncentrere tankanlæggene til de områder, hvor der er en bymæssig bebyggelse i forvejen. Jeg håber, at man vil administrere hjemmelen i § 43 i overensstemmelse hermed.

Det er også et spørgsmål, om lovforslaget ikke definerer begrebet „naturfredning“ for traditionelt og dermed for snævert. Således er hele forureningsproblemet ikke medtaget i lovforslaget. Jeg er klar over, at vandforurening behandles i et særligt lovforslag her i tinget i denne samling, men tilbage står, at land- og luftforurening samt problemet med den stadige forgiftning af naturen ved den stadig stigende anvendelse af

[Kampmann.]

kemikalier, ikke mindst i landbrug og gartneri, i virkeligheden kan gøre megen naturfredning i traditionel forstand overflødig på længere sigt. Der er jo ikke meget formål i at søge gennemført en god, traditionel naturfredningslovgivning, hvis hele naturen omkring os langsomt forurennes og forgiftes, fordi vi samler og kun samler vores politiske indsats omkring den mere traditionelle form for naturfredningslovgivning.

Endelig har vi jo i folketinget set en række eksempler på, at man søger at lægge den bedst mulige ramme for en given lovgivning, men at man senere undlader at fylde rammen ud med de fornødne økonomiske midler. Det skulle nemlig gå således med naturfredningen. Jeg har bemærket mig ministerens skøn over det stigende behov for midler til egentlige fredninger, men hvorledes bedømmer ministeren omkostningerne ved etablering af den kommende tids naturparker? Her har eksperternes skøn jo varieret en del.

Ved første behandling før sommerferien præciserede ministeren meget stærkt, at lovforslaget blev lagt frem til fri forhandling. Dette har ministeren ikke fremført ved fremsættelsen denne gang. Jeg håber imidlertid ikke, at dette er udtryk for en mindre imødekommethed i dag over for oppositionens synspunkter. I alle tilfælde vil socialdemokratiet gå ind i det kommende udvalgsarbejde med både positivitet og energi.

H. C. Toft: Det forslag til en ny naturfredningslov, der blev fremsat umiddelbart inden folketingets sommerferie, nåede jo kun en første behandling, men ved den lejlighed gav jeg udtryk for det konservative folkepartis positive holdning til lovforslaget.

Jeg vil gerne i dag fremhæve, at vi er enige i formålet, som det udtrykkes i lovforslagets første paragraf; vi ønsker at værne Danmarks natur og landskabelige værdier og vil i videst muligt omfang give befolkningen mulighed for at nyde godt af disse værdier. Derfor er vi også parat til at medvirke til en lovgivning, hvorefter det vil være muligt at bevare og pleje større landskaber, der har væsentlig betydning for almenheden, og at bevare områder uberørt af naturvidenskabelige, af undervisningsmæssige og af historiske hensyn, når disse områder har en væsentlig

interesse. Og vi vil medvirke til en lovgivning, der giver befolkningen en friere adgang til at færdes og opholde sig i naturen på områder, hvor det af hensyn til befolkningens rekreative muligheder er af væsentlig betydning. Det er derfor også vores opfattelse som hidtil, at der må gennemføres fredninger af større eller mindre, begrænsede områder for at sikre en bevaring af hensyn til forskning og undervisning, men også af hensyn til sikring af områder til rekreative formål for befolkningen.

I den nugældende naturfredningslov er der gennem lovens § 22 indbygget en mulighed for bebyggelsesregulering i det åbne land, en paragraf, der kun har fundet ringe anvendelse, men dog en paragraf, der kunne anvendes bebyggelsesregulerende. I den konservative folketingsgruppe er vi af den opfattelse, at bebyggelsesreguleringen i det åbne land bør foregå over anden lovgivning end naturfredningsloven; men jeg advarede ved første behandling af forslaget til naturfredningslov i sommer imod, at man fjernede bebyggelsesreguleringsmuligheden fra naturfredningsloven, før man havde andre muligheder for regulering af bebyggelsen i det åbne land. Det forslag til lov om by- og landzoner, som regeringen har fremsat, og som skal behandles i folketinget i næste uge, giver imidlertid mulighed for den nødvendige bebyggelsesregulering, og vi er derfor indforstået med, at den hidtil gældende lovs § 22 udgår af naturfredningsloven.

I forhold til det lovforslag, vi behandlede i maj måned i år, er der sket enkelte ændringer, som efter min opfattelse imødekommer nogle af de rejste indvendinger, som er fremkommet under sommerens debat om naturfredningsforslaget. Hvor der efter det tidligere forslag var en fri adgang til uindhegnede græsningsarealer, er denne bestemmelse nu udgået. Jeg bemærkede mig, at hr. Kampmann gav udtryk for, at det jo ikke var nødvendigt at skubbe denne bestemmelse ud; men vi har altså den opfattelse, at der af hensyn til landbruget er en risiko for, at bybefolkningen ikke er i stand til klart at tage stilling til, om arealet er et græsningsareal eller et frøareal, og derfor mener vi ikke, at vi kan være med til at åbne en fri adgang til uindhegnede græsningsarealer. På samme måde med hensyn til den frie adgang til uindhegnede udyrkede arealer;

[H. C. Toft.]
 også her er der som nævnt af hr. Kampmann sket en indsnævring, idet arealer inden for 150 m fra beboelsesbygninger undtages. Af ministerens skriftlige fremsættelse fremgår det, at der har været rejst tanker om en åbning af skovene ved en frivillig aftale mellem skovejere og kulturministeriet. Jeg vil gerne udtrykke det konservative folkepartis ønske om at nå frem til en frivillig overenskomst, idet dette også imødekommer et ønske fra de skovejere, der allerede i dag har åbnet skovene for publikum, og det gælder jo omkring 90 pct. af skovene.

Den frie adgang til vore strande her vi i dag, men af hensyn til almenheden, der har et stort behov for at kunne opholde sig på de danske strande for at bade, er det rimeligt, at denne mulighed nu opnås gennem lovgivningen. I henhold til det oprindelig fremsatte lovforslag måtte ophold ikke finde sted ud for beboelsejendomme, der lå 40 m eller derunder fra strandbredden, men denne afstand foreslås nu udvidet med 25 pct. op til 50 m, således at generne for ejerne af de pågældende ejendomme skulle blive mindre.

De øvrige ændringer i forhold til det oprindelig fremsatte lovforslag kan vi ligeledes godkende; de dele af dansk industri, hvis produktion er direkte afhængig af forekomster i jorden, som de udnytter i produktionen, har naturligvis en væsentlig interesse i en lovgivning, der åbner mulighed for at fryse en naturtilstand fast, hvorved deres produktionsmuligheder kan blive begrænset. Derfor bør det også fremhæves ved denne lejlighed, at lovforslaget ikke generelt låser tilstandene fast, og at loven ikke stiller denne del af industrien i en position, der overalt lukker af for dens muligheder. Det ville også skabe utålelige tilstande ikke blot for de pågældende virksomheder, men også for bygge- og anlægsarbejder, som i stort omfang skal udføres i de kommende år, hvor der skal bruges cement, kalk, moler og mange andre materialer, som vi finder i den danske jord. Derfor er det vor opfattelse, at der må finde en afvejning sted mellem fredninger og mulighederne for industriel udnyttelse, og denne afvejning vil altså bestå i, at dele af danske landskaber skal skånes, medens andre dele må udnyttes til gavn for den danske befolkning.

Ved første behandling før sommerferien gav jeg udtryk for et ønske om, at vi gennem lovgivningen også kunne nå frem til, at der dog sættes en vis tidsbegrænsning for en fredningssags behandling ved første instans, idet jeg henviste til en sag, som jeg havde kendskab til, der havde stået på i over 8 år; jeg fandt ikke dette rimeligt. Af lovforslaget fremgår det, at der til fredningsnævnene vælges en suppleant både for formanden, der skal være dommer, og for de øvrige medlemmer; jeg vil derfor gerne under udvalgsbehandlingen have undersøgt, om der kan skabes mulighed for, at suppleanterne i områder af landet, hvor sagernes behandling varer særlig længe, kan komme i funktion, for at man derigennem kan få løst den opgave, som jeg mener bør løses: at fredningssagernes varighed begrænses.

Jeg skal med disse bemærkninger tilsige det konservative folkepartis velvilje til en positiv behandling af naturfredningslovforslaget.

Jens Chr. Christensen: Jeg kunne egentlig nøjes med at henvise til mine udtalelser fra sidst vi behandlede naturfredningslovgivningen, nemlig den sidste dag inden sommerferien, og så føje til, at det lovforslag, vi behandler i dag, på ret væsentlige punkter har taget hensyn til en hel del af de ønsker, som jeg ved sidste lejlighed fremsatte, og taget hensyn til ønsker på områder, hvor det efter min mening ikke skader eller væsentlig forringer det formål, som denne lovgivning skal tjene. Det drejer sig om §§ 54, 55 og 56, de paragraffer, hvorefter offentligheden eller almenheden skal have tilladelse til udnyttelse af privatejede arealer. Jeg erkender nødvendigheden af at give vore medborgere mulighed for i videre udstrækning, end tilfældet er nu, at kunne færdes ude i naturen. Jeg vil da også gerne føje til, at det ikke gerne skulle etableres på en sådan måde, at det vil volde for mange gener for grundejerne, og at de indgreb, der må foretages over for grundejerne, gerne skulle være så få som muligt.

Vi ved jo alle sammen, at vi her i Danmark har en meget skøn natur. Det er vel navnlig i Jylland, og det er jo naturen i Jylland, der endnu er uberørt — man har vel lignende naturskønheder her på Sjælland, men her er naturen mindre uberørt

[Jens Chr. Christensen.]

end ovre i Jylland. Nu vil man med denne lov give mulighed for, at hele den danske befolkning kan stifte bekendtskab med og få glæde af den natur, vi har i Jylland. Mon det så kunne bidrage til, at de mennesker fra den østlige del af Danmark, der er så ked af at tage bopæl ovre i den vestlige og nordlige del af Danmark, gennem deres kendskab til naturen derovre måske kunne blive lidt mere vestvendt set med danske øjne? Det ville i hvert fald ingen skade være til, og i så fald kunne man vist sige, at man på dette område gennem denne lovgivning havde været medvirkende til at gøre en god gerning.

Jeg tror, det er helt nødvendigt, at det klart præciseres i lovens § 54, hvad der forstås ved strandbred, den strandbred, som offentligheden må opholde sig på. Det er jo et vidt begreb, hvad der er vegetation. Mange steder går stranden langt op i klitterne, og jo længere den går op i klitterne, inden man kan sige, at det er græsbevokset strandbred, jo nærmere kommer den selvfølgelig de bebyggede områder. Den går mange, mange steder direkte over i klitforekomster, hvor der overhovedet ikke er vegetation. Det bliver nok nødvendigt at få klart præciseret i lovgivningen, hvortil offentligheden må have adgang, klarere i hvert fald, end det fremgår af nærværende lovforslag.

Jeg er glad for, at man har taget hensyn til en af de indvendinger, jeg gjorde ved naturfredningslovforslagets sidste behandling med hensyn til opholdsret inden for det bebyggede område, idet man, som hr. H. C. Toft sagde, foreslår afstanden udvidet med 25 pct., fra 40 til 50 m. Det er en forbedring, men det er så et spørgsmål, om det er forbedring nok, og derfor er jeg glad for, at man får indføjet i loven, at den grundejer, der føler for store gener af offentlighedens ophold, kan begære, at det offentlige overtager hans ejendom til den vurdering, der sidst har fundet sted.

Vender vi os til spørgsmålet om vore skove, må vi indrømme, at det er et fremskridt i forhold til det sidst fremsatte lovforslag, at man nu friholder skove under 5 hektarers størrelse for offentlig adgang. Men også her kan det være et spørgsmål, om det

er tilstrækkeligt, altså om det er nok at friholde skove på under 5 ha. Det er min opfattelse, at netop de små skove vil lide mest under, at der lukkes op for offentligheden. Der er jo en mærkelig tendens i befolkningen til, at et skovareal, som man kan se igennem, vil man helst løbe tværs igennem, men et skovareal, som man ikke kan se igennem, holder man sig i udkanten af, og derfor vil de små skove selvfølgelig blive mere overrendt end de større skove. Nu hørte vi under udvalgsarbejdet i sommer, at Dansk Skovforening — og det er jo foreningen for de større skove — pegede på, at 90 pct. af skovene i øjeblikket frivilligt var lukket op, men det er et spørgsmål, om de 10 pct., der er lukket, ikke netop er blevet lukket, fordi generne har været for store. Derfor er det nok nødvendigt, i hvert fald hvor det drejer sig om de mindre skove, men måske også de større, at have en dispensationsadgang, så at skove, hvor generne bliver for store, for mærkbare, igen kan blive lukket.

Jeg må også lige pege på spørgsmålet om brandfare. Her må det efter min mening være rimeligt, at det er det offentlige, der bærer risikoen ved, at brandfaren bliver større, jo flere der færdes i skovene; vi kan også forestille os, at der kan opstå episoder, hvor folk ikke tilstrækkeligt slukker et bål f. eks. efter en frokost, eller hvor man har afbrændt affald, hvorved der opstår ildebrand; i så fald kan det da ikke være den enkelte skovejær, der selv må bære det tab, der følger af offentlighedens adgang.

Man kan også rejse det spørgsmål: hvem skal bære byrden ved oprydning og renholdelse? Hr. Kampmann var inde på spørgsmålet om forurening af naturen, og det er nok rigtigt, at jo flere der kommer ud i naturen, jo mere forurening kommer der, men måske nok på en helt anden måde, end hr. Kampmann pegede på. Jeg tror imidlertid alligevel, det er et spørgsmål, vi er nødt til at tage stilling til, hvem der skal bære udgifterne ved den renholdelse og oprydning, som må finde sted. Det samme spørgsmål gælder selvfølgelig strandbredder, hvortil der åbnes adgang.

Endelig vil jeg også tro, det vil være nødvendigt at give mulighed for skovejere til at ansætte opsynsfolk til at gennemføre overholdelsen af de forskrifter, som nu engang

[Jens Chr. Christensen.]

er nødvendige. For øvrigt må vi afvente skovejernes bebudede henvendelse og høre, hvad de har at pege på.

Må jeg sige om § 56, hvorefter offentligheden får adgang til udyrkede arealer, at her er det nok også nødvendigt at få nærmere præciseret, hvad man forstår ved udyrkede arealer, præcisere, at det, man tænker på med bestemmelsen om offentlig adgang til udyrkede arealer, er mosearealer og hedearealer. Man kan se, at det er meningen, når man læser bemærkningerne til lovforslaget, men det er nok nødvendigt at få det ind i lovparagraffen.

Det har været nævnt af hr. H. C. Toft, og jeg vil også gerne understrege det, at ved den sidste behandling af forslag til naturfredningslov pegede vi fra begge partiers side på, at § 22, som var udgået, ikke helt kunne undværes; men nu ser vi, at dette spørgsmål bliver behandlet i et af de andre jordlovsforslag, der er fremsat.

Jeg skal kort slutte med at omtale lovforslagets § 6, der drejer sig om sammensætningen af fredningsplanudvalg. Jeg vil gerne nævne, at både i kommissionsbetænkningen og i den henvendelse, som folketingets udvalg i sommer modtog fra De samvirkende danske Husmandsforeninger og De samvirkende danske Landboforeninger, har man peget på, at man fra landbrugsorganisationernes side ønskede, at der i hvert udvalg skulle være en repræsentant udpeget af landbrugets organisationer. Som det fremgår af lovforslaget, har ministeren ikke ønsket at efterkomme denne beskedne henstilling. Der står dog i bemærkningerne til lovforslagets § 6, at man vil drage omsorg for, at der i hvert fredningsplanudvalg beskikkes et landbrugskyndigt medlem efter indstilling af amtsrådet blandt praktisk udøvende landmænd uden for amtsrådets egen kreds. Jeg vil gerne understrege, at dette bør klart fremgå af lovforslaget; vi skal ikke lovgive på bemærkningerne, meningen skal fremgå af selve lovteksten. Dernæst: når hr. Kampmann siger, at naturfredningsforeningerne er for lidt repræsenteret på de forskellige områder, vil jeg gerne pege på, at naturfredningsforeningerne dog er repræsenteret i planlægningsudvalget, og det er dem, der skal gøre ind-

greb i ejendomsretten, mens de, der har ejendomsretten, ikke engang kan få lov til selv at udpege en repræsentant i planlægningsudvalget til at varetage deres interesser. Jeg synes, der er noget, der halter her, og jeg håber, det er noget af det, vi kan tale os til rette om, når vi kommer til det egentlige udvalgsarbejde.

Jeg vil gerne til slut tilsige mit partis tilslutning til, at vi i et udvalgsarbejde får en fornuftig drøftelse, og jeg håber, at vi ud af det forslag, der her er fremsat, kan få en fornuftig lovgivning, som tjener almenhedens, men også tjener grundejernes interesser.

Lindegård Rasmussen: Spørgsmålet om naturfredning er vel nok reelt et spørgsmål om visse modstående interesser og deres afvejning over for hinanden. Der er vel ingen, der i princippet har noget imod en lovgivning, som søger at værne den danske natur og samtidig giver befolkningen adgang til at færdes i den på rimelig måde.

Problemerne opstår, når man skal tilgodese disse ting og samtidig vise en rimelig hensyntagen til dem, på hvis jord naturen findes. Man kan sandsynligvis lovgive på disse områder, som man vil, og lovgivning er nødvendig, men i sidste instans bliver det hele nok alligevel et spørgsmål, om befolkningen evner at opdrage sig selv til et adfærdsmønster, så at flest muligt får glæde af de værdier, der ligger i dansk natur, og færrest muligt føler sig generet af de vilkår, et moderne samfund i udvikling og i omstilling byder sine borgere.

Mig bekendt har al gældende lovgivning om naturfredning her i landet hidtil været vedtaget med bred tilslutning fra folketingets partier. En undtagelse er måske lovforslaget fra 1963, men det led jo fælles skæbne med de øvrige jordlovsforslag og blev altså aldrig gældende lov. Denne tradition for bred enighed har måske ikke altid givet så markant en lovgivning, som de mest avancerede kunne have ønsket. Til gengæld er der for mig ingen tvivl om, at det har bidraget meget til at få brede befolkningslag til at forstå betydningen af denne lovgivning og til at få den accepteret. Det er derfor mit håb, at arbejdet med det foreliggende lovforslag må resultere i, at denne brede op-

[Lindegård Rasmussen.]

bakning i folketinget kan videreføres også i den lov, som vi nu skal prøve på at føre ud i livet.

Lovforslaget hviler jo i alt væsentligt på det udkast, der var optaget som bilag til naturfredningskommissionens betænkning af december 1967. Det er første gang, at naturfredning overhovedet har været genstand for en kommissionsbehandling her i landet. Lovforslaget hviler altså ganske på synspunkter, der har den nyere tid og hele den nyere tids problematik som forudsætning.

Det foreliggende lovforslag indeholder nogle mindre ændringer i forhold til kommissionens forslag, vel nok overvejende af rent administrativ karakter; jeg skal her kun henvise til kulturministerens skriftlige fremsættelse. Jeg tror, at ønsker om en nærmere argumentation omkring disse spørgsmål rigtigt og lettest og bedst opfyldes under udvalgsarbejdet.

En virkelig nydannelse i forhold til gældende lov er jo, at lovforslaget nu fremtræder uden den hidtidige § 22. Herved ydes virkelig et væsentligt bidrag til, at loven i højere grad får karakter af en ren fredningslov. Den hidtidige § 22 omhandler som bekendt regulering af bebyggelsen i det åbne land. Jeg tror, at alle, der har været stillet over for virkeligheden på dette område, vil erkende, at regulering af bebyggelsen i det åbne land ikke kan ske gennem naturfredningsloven. Det problem hører hjemme i anden lovgivning, og her tænkes det da nu også placeret; jeg tror, det er placeret rigtigt på denne måde.

Det må også betragtes som noget nyt, at man nu i selve formålsparagraffen omtaler bevaring og pleje af større samlede landskaber, det, man med et måske diskutabelt udtryk har benævnt naturparker. Jeg tror, der her ligger en meget spændende opgave for alle parter, der bliver impliceret i dette; det vil være noget væsentligt i det fremtidige fredningsarbejde. Det vil også være væsentligt, at forståelsen for, hvad det indebærer, trænger igennem og trænger igennem så hurtigt, at man kan undgå, at vrangforestillinger breder sig til skade for selve sagen såvel som til unødigt uro og ængstelse for dele af erhvervslivet.

Det står vel også klart, at den vægt, man

nu tillægger disse store, og jeg tør nok sige langsigtede opgaver, selvfølgelig ikke derfor totalt udelukker fredningssager af mere klassisk tilsnit. Man kan vel heller ikke på forhånd udelukke, at fredningslovgivningen kan være et brugbart instrument ved løsningen af visse bynære problemer, der ikke kan og ikke skal bedømmes isoleret her, men må ses i sammenhæng med zoneloven og den effektivitet, den får. Det vil udvalgsarbejdet formodentlig kunne skabe klarhed omkring.

Den udvidede ret til benyttelse af strandbredden hilser jeg med tilfredshed. Jeg tror; en udvidelse af de bestående færdselsrettigheder til også at gælde beherskede former for ophold og badning er nødvendig; der er et befolkningsmæssigt pres på dette område, som man skal være varsom med at undervurdere. De foreslåede afstandsbestemmelser og hermed købspigten for det offentlige i visse nærmere afgrænsede tilfælde, hvor en grundejer med føje føler sig generet af udøvelsen af almenhedens rettigheder, må det også anses for naturligt at medtage.

Jeg forstår på ministerens skriftlige fremsættelse, at der med hensyn til åbningen af private skove over en vis størrelse foreligger visse muligheder for en frivillig løsning af problemet. Jeg vil blot lige understrege dette; jeg tror, vi opmærksomt skal følge den videre udvikling omkring denne side af problemet.

Endelig skal nævnes, at fredningsplanudvalgene får til opgave at analysere og at udarbejde vejledende retningslinjer til støtte også for andre myndigheders planlægning og administration. Der skabes altså også med denne lovgivning en forbindelse til andre dele af planlægningslovgivningen. Man har måske tidligere haft det indtryk, at fredning var et forsøg på at konservere fortiden eller i hvert fald et forsøg på at sætte nutiden i stå. Jeg tror, det foreliggende lovforslag vil yde et vægtigt bidrag til, at fredningsarbejdet herefter i højere grad vil blive betragtet også som et spørgsmål om, hvorledes vi indretter os for fremtiden. Mit parti kan anbefale lovforslaget til en velvillig behandling.

Vivike: Den store idé i dette forslag til naturfredningslov er jo ideen om naturparker, og den idé er vi ikke modstandere af,

[Vivike.]

men hvis man opretholder tanken om, at der skal betales erstatning ved oprettelsen af disse parker, så løber vi en risiko for, at det ikke bliver til ret meget med oprettelsen af dem. Man vil gøre det, efterhånden som der bliver råd, men da statskassen, i den tid jeg kan mindes, altid har manglet penge, risikerer vi, at det kan have meget lange ud-sigter.

Men hvordan kan man i det hele taget regne med erstatninger i forbindelse med oprettelse af naturparker? Vi lever jo i et planlagt land. På onsdag i næste uge behandler vi her i tinget et lovforslag om byplaner og et forslag til byggelov for købstæderne og landet med undertitlen: Byggeri i det åbne land. Når disse lovforslag er vedtaget, kan der uden for byzonerne ikke bygges uden tilladelse. Ingen kan altså have nogen forventning om en anden udnyttelse af jorden end den måde, de nu udnytter den på, og de kan dermed heller ikke have noget krav på erstatning.

Det bør som hovedprincip fastslås, at ejendomsret til fast ejendom altid knytter sig til den hidtidige anvendelse, og bruger vi ikke dette princip, så har jeg ingen tro på, at det i denne ellefte time lykkes at redde Danmarks natur. Det lykkes heller ikke, hvis vi ikke laver en plan om, hvad vi vil med Danmark, derunder en plan for den danske undergrund. Det kan ikke være rigtigt, at det fremtidig skal være lige så let som i dag at få lov til at grave grus, ral, ler osv. Jeg tror, det vil være klogt, at vi får et naturforvaltningsorgan; det er jo rigtigt, som det tidligere er nævnt her, at naturfredning henhører under mange forskellige ministerier, men vi forudsætter et forvaltningsorgan, som f. eks. kan være med til at planlægge, men også sørge for naturens pleje. Med hensyn til naturpleje mener jeg, at det ikke er nok, at vi freder. Man kan frede f. eks. et stykke hede, og når der er gået nogle år, har dette stykke ændret karakter ganske betydeligt, fordi der simpelt hen selv voksende gror træer af

forskellig slags op. Altså skal vi pleje naturen, den skal passes, og dér tror jeg at Hedeselskabet er meget velegnet, selv om vi ikke har brug for flere landvindinger og ådretninger — og det har vi ikke. Det, det drejer sig om nu, er at holde på vandet og ikke at komme af med det, for om nogle år er ferskvand en mangelvare i Danmark. Men selv om vi ikke skal have flere ådretninger, landvindinger og den slags, har vi absolut brug for Hedeselskabet, så meget mere som Hedeselskabet jo også beskæftiger sig med at lave rensningsanlæg. Hvis man ulykkeligvis fremtidig laver landvinding, så bør projektet, inden man overhovedet begynder, anmeldes til naturfredningsmyndighederne, og det samme gælder rejsning af højspændingsmaster. I øvrigt mener jeg, at naturfredningsrådet bør være repræsenteret i landvindingsudvalget, så længe det endnu eksisterer.

I udvalget bør vi nok også overveje, om strandbyggelinjen, der i dag er på 100 m, ikke bør være bredere, i hvert fald ikke mindre end skovbyggelinjen på 300 m.

Jeg kunne have en hel del mere at sige om lovforslaget her, men da der normalt snakkes alt for meget fra denne talerstol, skal jeg gemme det til udvalgsarbejdet. Dér vil socialistisk folkeparti møde med en positiv indstilling, idet vi håber, at vi kan medvirke til, at loven bliver lidt bedre, end lovforslaget giver udtryk for.

Kjær Rasmussen: Jeg er ked af, at jeg ikke kan være enig med hr. Vivike i, at vi lever i et planlagt land. For mig minder det mere om en skude uden ror. Nå, men folkettinget har jo allerede én gang haft lejlighed til at udtale sig om forslaget til ny naturfredningslov, og der kan derfor næppe være nogen grund til at gå i dybden med de allerede én gang fremførte kritikpunkter. For VSs vedkommende gik de kort fortalt ud på, at beløbsrammen var for lav, at forbrugerne ikke var repræsenteret i fredningsnævnene, at fredningsnævnet fik bemyndigelse til at dispensere fra stand-

[Kjær Rasmussen.]

byggelinjen, og endelig at ekspropriationsparagraffen var uhyggelig tam. Det foreliggende lovforslag er ikke ændret på nævnte punkter, og derfor bør de med i udvalget til overvejelse.

Udvalget bør også overveje, om der dog ikke var mulighed for at forenkle apparatet, idet der jo opereres med et hav af nævn og udvalg. Jeg håber ikke, at tanken hermed er, at det hele skal gå langsomt af hensyn til den snævre beløbsramme, men sådan bliver resultatet vel desværre.

Det er ikke undgået vores opmærksomhed, at der er kommet småforværringer ind i lovforslaget i sommerens løb, men det er vel en trængt kulturminister, vi her har med at gøre.

Nu er vi imidlertid slet ikke sikre på, at der er så god tid. Se blot til de egnede sjællandske strandarealer. Hr. Kampmann har været inde på det problem. Det ligger vel sådan, at 90 pct. af disse allerede er udlagt som strandgrunde for de få privilegerede. Det store flertal må nøjes med de resterende 10 pct. strandbred.

Vi kan da være enige med ministeren, når han i lovforslagets kap. IV går ind for planlægning, men planlægningen kan jo aldrig blive et mål i sig selv. Til dato har den ikke været meget mere end en diskussion for eller imod dens egen nødvendighed. Lovforslaget her kommer ikke længere end til at erklære sig derfor, men det er jo dog et stykke vej i et samfund med overtro på privatisme. Imidlertid er det interessante jo selve planerne. Hvad skal det, vi nu sætter i scene, egentlig bruges til? Her er man stoppet op. Velsagtens fordi pengemidlerne er begrænsede og planlæggerne derfor forbeholdne med at udtale sig. Men den nye tid kommer uanset naturfredningslovens beløbsramme. Fritidsproblemet vil trænge sig på, og vi er forhåbentlig enige om, at dette problem ikke kan besværges ved at give forbrugeren endnu en tand, ved at lade den øgede fritid blive brugt til pudsning og polering af endnu flere forkromede dele.

Denne holdning, altså respekten for de materielle vidundere, har ikke gyldighed i de aldersgrupper, som er på trapperne. Tilbedelsen af de materielle goder fik sit grundskud, da The Beatles overmalede

deres ærværdige Rolls Royce. Der vil blive stadig mere behov for aktivitet, steder, hvor man kan udfolde sig, steder, hvor man kan finde sig selv efter konfrontationen med den umenneskelige og fremmedgørende produktionsproces. Vi må kort sagt skabe aktivitetsområder med mulighed for rigt varieret menneskelig udfoldelse, hvad enten denne går ud på fiskeri, sport eller camping. Listen her kunne forlænges betydeligt. Det ville have været en gevinst, om kommunerne som i Sverige gik ind i arbejdet med at oprette feriebyer. For os at se er det en ganske naturlig offentlig opgave. Vi må give de kommende generationer plads til at opleve, til at skabe sig et rigt og meningsfyldt liv. Derfor er det planerne, der skal tales om og ikke så meget, om vi skal have planlægning eller ikke.

Lovforslaget mangler meget i henseende til dristighed og vidsyn, men vi vil naturligvis velvilligt se på udvalgets resultat. Vi har ikke den store tro på, at det vil gå mange skridt længere, men vi vil i hvert tilfælde opfordre udvalget til at gå nogle skridt længere end det her foreliggende forslag.

Jeg kunne godt lige have lyst til at nævne, at der jo på det seneste er kommet et interessant initiativ. Så vidt jeg er informeret, har danske og svenske kommuner planer om at købe arealer i Sverige, og det er givet, at når kommuner på begge sider af Sundet går i samarbejde, vil der være et langt, langt stærkere økonomisk grundlag. For øvrigt kan dette initiativ jo også bidrage til internationalt samarbejde og forståelse. Så vidt jeg ved, er planerne der altså, og jeg vil derfor gerne spørge ministeren, om han vil være velvillig over for ønsker om at skabe tilsvarende fællesområder i Danmark.

Hanne Reintoft: Der er tilsyneladende ikke tvivl om, at en naturfredningslov er nødvendig snarest for både at undgå skader med hensyn til bebyggelsen og for at erhverve de fornødne arealer.

Befolkningens muligheder for at komme ud i naturen og for at kunne opholde sig dér nogenlunde behageligt og tilfredsstillende er jo også aftagende. Byerne overfyldes, der ofres uhyre summer på motorveje og individuel transport, og store som-

[Hanne Reintoft.]

merhusområder anlægges ofte uden særlig eftertanke og uden sans for at bevare de naturværdier, man oprindeligt har søgt ud efter.

De, der er aller dårligst stillet i forsøgene på at bevare kontakt med naturen og få tilstrækkeligt med sol og frisk luft, er de befolkningsgrupper, der er henvist til offentlige, utilstrækkelige transportmidler. Hvis det endelig lykkes for dem at komme ud, er de henvist til de overfyldte og ofte triste badestrande og skove, der er udlagt som offentligt tilgængelige. Det er derfor på høje tid, der åbnes adgang for befolkningen til strande, skove og udyrkede arealer. For øjeblikket er det kun en forsvindende lille procentdel af vore strandarealer, der er tilgængelige, hvis man ikke er ejer. Og jeg må sige, at det er svært at se nogen som helst rimelighed i forslag om statens pligt til eventuelt at overtage ejendom, hvis der er under 100 m til strandarealet. I det hele taget er det karakteristisk for denne lovgivning, at den på ingen måde tør gribe om de problemer, som den private ejendomsret giver, og grundlæggende stille naturen til rådighed for den befolkning, der unægtelig skulle have førsteprioritet i den.

Hele erstatningsspørgsmålet kan heller ikke findes at være løst i tilstrækkeligt omfang. Ganske vist omtales det i betænkningen, at der må antages at være politisk uvilje mod eventuel spekulationsgevinst ved erstatningssagerne, men lovforslaget synes ikke i tilstrækkeligt omfang at imødegå mulighederne for en sådan spekulation. Flere sager har jo også i de senere år tydeligt vist, at det i visse situationer kan betale sig at overtræde fredningsbestemmelserne og derpå tage den bod, der nu måtte blive pålignet én, fordi gevinsten ved overtrædelse af bestemmelsen er langt større end boden.

Det er nyttigt, at der kommer en bestemmelse om, at offentlige anlæg skal placeres, så de ikke virker skæmmende. Mange offentlige anlæg, f. eks. kraftværker, har allerede virket stærkt skæmmende i landskabet. Eksempler kan nævnes både fra Isefjord og nord for Århus.

Den følgende bestemmelse om, at oplagspladser osv., der ikke er erhvervsøkonomisk

nødvendige, kun må etableres med fredningsplanudvalgets samtykke, er derimod ikke tilstrækkelig. Det er vigtigt, at bestemmelsen om de offentlige anlæg får en udformning, så den ikke kan fraviges, men der burde også være bestemmelser om, at oplagspladser o. lign., der er nødvendige, skulle underkastes en eller anden form for undersøgelse, inden de etableres, da vi har mange eksempler på, at siloer og sådan noget er skudt op på steder, hvor deres virkning har været af særdeles ødelæggende karakter for landskabets skønhed. Fredningsmyndighederne må både kunne hindre dette og bistå med vejledning, og jeg tror også, at dette burde gælde nødvendige erhvervsvirksomheder, der tit placeres på en sådan måde, at de virker ødelæggende for landskabet, mens man med ganske få hensyn måske kunne have placeret dem anderledes.

Også jeg må udtrykke min glæde over, at benzinstationer skal have fredningsplanudvalgets accept, inden de opføres, især hvis det bliver gennemført, at man kun giver tilladelse til absolut nødvendige opførelser. For øjeblikket bygges der jo af mere eller mindre hæsleg karakter næsten alle vegne i vort landskab.

Den fri adgang til skov er jo ikke alene begrænset til skove af en vis minimumsstørrelse, men også de skovarealer, der er udlagt til militært formål, er undtaget. Må jeg endnu en gang beklage, at store, naturskønne og for befolkningen meget vigtige og værdifulde arealer i perioder henligger uanvendelige og ødelagte på grund af militært brug. Dette foregår ikke udelukkende i tyndt befolkede egne, men oven i købet i nogle af de tættest befolkede steder på Sjælland, i skove, der er kendt for deres naturskønhed og rekreative værdi som f. eks. Jægersprissskovene.

Ingen kan have noget at indvende mod naturparker, tværtimod. Det, man kan frygte, er, at planlægningen af disse vil blive en slags sovepude, så landskabet lige så stille ødelægges, inden parkerne tilrettelægges. Jeg må også i denne forbindelse påtale, at de beløb, der er tænkt stillet til rådighed, er ganske utilstrækkelige.

Alt i alt må lovforslaget betragtes som nødvendigt, men utilstrækkeligt, og man må håbe på, at man i udvalgsarbejdet vil

[Hanne Reintoft.]

være i stand til at komme med lidt mere fremsynede tanker og ændringsforslag.

Foged: Det er kun to paragraffer i lovforslaget, som får mig til at tage ordet i dag, §§ 55 og 56. Jeg havde egentlig håbet, at regeringen i sommerens løb havde betænkt sig med hensyn til disse to paragraffer, og det har den tilsyneladende også, idet der er sket nogle små ændringer, men alligevel finder jeg, at disse to paragraffer, der er så væsentlige, efter min opfattelse går for vidt over for de private arealer.

Det offentlige disponerer jo i øjeblikket over store arealer, og jeg finder, at man kunne have åbnet de offentlige arealer langt kvikkere, end man har gjort. Man har diskuteret det inden for statsskovvæsenet i årevis, uden at der er sket nævneværdige ting; kun på enkelte pladser — det, jeg tænker på her, er vist syd for Århus — har man været venlig over for det, og ganske enkelte andre steder har jeg set, at statskovriderne nu har taget initiativet til, at der kan åbnes. Men det er det offentlige, der har været bagefter på dette område. Allerede ejede arealer er ikke blevet åbnet.

I denne forbindelse kunne jeg også pege på en ganske lille ting. Som medlem af ligningsrådet var jeg med til en vurderingsforretning ude i Egåområdet. Der ligger et ret stort skydeområde, vist endda et skydeområde, der skal benyttes fra Viborg. Det er ganske unødvendigt at benytte det som skydeområde, og det benyttes næsten aldrig, men det er et lukket område for offentligheden, et vidunderlig smukt område, endda ud til stranden.

Jeg finder, at de forsømmelser, der har fundet sted fra det offentliges side, jo sådan set må være årsagen til, at man nu vil forgrube sig på private arealer, og det til trods for, at ca. 80 pct. af de private arealer af den art allerede er åbnet ad frivillig vej. Ingen har antastet folk, der kom der; man lod dem være der. Kun i tilfælde, hvor der var de såkaldte skovsvin, er der nu og da blevet lukket igen, og det har da været aldeles nødvendigt. Altså fordi 80 pct. har været venligt stemt over for det, endda hurtigere end det offentlige, vil man nu ligesom tage hele hånden og sige: nu skal alle være med, nu tager vi den sidste rest.

Jeg må indrømme, at jeg synes, man bevæger sig på kanten af grundlovens § 73. Jeg siger ikke, at man overtræder den, for jeg er helt overbevist om, at ministeren i så henseende har dækning blandt juristerne, men man bevæger sig på kanten af § 73 om den private ejendomsret. Men det er vel ikke så mærkeligt, al den stund man jo ikke tager den private ejendomsret særlig højtideligt mere. Jeg hørte i radioen en aften et foredrag, jeg tror, det var en af lærerne fra Askov højskole, der sagde, at han anså den private ejendomsret for nærmest kun at omfatte de bøger, der stod i hans stue, og de møbler, han sad i. Ja, så er den da godt beskåret. Jeg må melde mig som den, der har en anden opfattelse af privat ejendomsret. Hvad en borger har købt og betalt, det har han erhvervet nogle rettigheder over, han har i mange tilfælde også fået forpligtelser; specielt når det drejer sig om fast ejendom, jordarealer, får man både rettigheder og forpligtelser.

Jeg kunne i den forbindelse ønske at vide, om ministeren har tænkt på, at der betales ejendomsskat af disse folk, hvis arealer man nu åbner, arealer, som man ganske vist kalder udyrkede og hvis ejere man næsten er tilbøjelig til at håne en lille smule, fordi de er udyrkede. Der betales her ejendomsskat år efter år. Nu bliver de åbnet for private. Har ministeren overvejet, at disse ejendomme nu ved 14. alm. vurdering, når dette lovforslag med disse paragraffer desværre formodentlig er vedtaget, skal nedvurderes? Er ministeren indstillet på at tale med sin kollega finansministeren om at få nedvurderet disse ejendomme på en sådan måde, at der ikke fortsat skal hvile ejendomsskatter på dem? Jeg finder endda, at ejendomsskatterne totalt bør tages væk, når ejendomsretten, færdselsretten på arealet, ikke er den privates mere. Jeg ved, at man tidligere i vurderingssager har taget hensyn hertil gennem en noget nedadgående tendens i vurderingen, når man privat havde åbnet arealerne. Men jeg vil gerne have, at man nøje gennemdrøfter spørgsmålet, for der er ingen rimelighed i fortsat ejendomsbeskatning af sådanne arealer.

Og har ministeren overvejet, hvordan det går med udyrkede arealer, der ligger op ad campingpladser? Jeg kunne næsten unde ministeren den fornøjelse at være nabo til

[Foged.]
 en sådan campingplads, altså fastboende nabo, ikke én, der alene kom på sommerferie, men i 3-4-5 måneder af sommeren var nabo til en campingplads, og som herefter må se i øjenene, at folkene fra campingpladsen har fri adgangsret til det område, der er privatejet. Eller nabo til et sommerhusområde. I et sommerhusområde, hvor der i randområderne er privatejede arealer, det være sig hede eller klit. Nu har disse sommerhuse automatisk erobret naboens arealer uden erstatning efter det, der står her. Har ministeren rigtig overvejet, at man på den måde prisgiver private ejendomme på visse områder langt værre end andre steder?

Ser man problemet under synsvinklen øst og vest her i landet, er det for øvrigt sådan, at af friarealer er der i den østlige del af landet kun ca. 5 pct. tilbage, mens der i visse egne i den vestlige del af landet er op til 25 pct. tilbage. Det var altså vestlige egne af landet, der ikke nåede at få jorden opdyrket eller indhegnet. For det er vel ministerens råd til mig i dag, at man så må hegne arealerne ind. Derved påtager man sig jo en ny udgift, og det kan ikke være rimeligt, at arealer af den art ubetinget skal indhegnes, al den stund klitloven jo næsten forbyder at indhegne sådanne arealer af hensyn til uhindret færdsel for klitvæsenets folk.

Jeg håber også, at ministeren nøje vil overveje de ting, der er sagt af andre ordførere om den brandfare, der opstår i skovene, specielt nåletræsskovene. Jeg ved, at vore skovridere i Vestjylland, hvor vi mest har nåletræsskove, i tørre, varme perioder er stedse nervøse for, at der skal opstå brande. Jo mere man nu åbner, jo større mulighed bliver der for, at der sker omfattende brandskader. Når disse omfattende brandskader finder sted i privatejede skove, er ministeren da indstillet på, at en sådan brandhærget skov bliver erstattet på en sådan måde, at ejeren ikke lider tab, fordi han her fik påbud om at åbne skoven for privat færdsel? Det kan ikke være rimeligt, at det er ejeren, der skal løbe den risiko; det må være det offentlige, når det er det offentlige, der åbner skoven.

I den forbindelse skulle jeg måske lige komme med et yderligere spørgsmål. Grænsen er 5 ha. Hvis der nu skulle være to ejere,

der hver havde 3 ha, så er der sammenlagt 6 ha. Er det afgørende, hvad den enkelte ejer, eller drejer det sig om skovpartiet som helhed? Det er ikke nærmere præciseret.

Jeg ville tro, at den højtærede minister efterhånden er klar over, at det, jeg egentlig henstiller, er; at §§ 55 og 56 tages ud af lovforslaget, og at man i stedet for — og jeg vil gerne sige snarest — åbner statens og også kommunernes arealer og de områder, som militæret kan afse; men det er jo også statens område. Det drejer sig såvel om skove som andre arealer. Og jeg henstiller, at man istandsætter vejene, der går igennem disse arealer, sådan at familier med børn og familier med ældre mennesker, eventuelt svagelige medborgere, kan have mulighed for at komme ind på disse områder. For selv det foreliggende lovforslag hindrer næsten disse borgere i at komme ind på, skal vi sige et randområde. Nogle af de store områder er kun for de sportstrænede, de såkaldte naturelskere ynder de vist at kalde sig selv, folk, der vil derind for at have fred og ro, men familier med børn, der nødvendigvis må transportere dem, det være pr. bil eller på anden måde — om de kan komme et stykke med barnevognen, ved jeg ikke — svagelige og ældre mennesker kan slet ikke komme derind alligevel.

Lovforslaget er på dette område ikke tilfredsstillende for de offentlige arealers vedkommende, og jeg vil gerne slutte med at sige, at så længe det offentlige ikke har opfyldt sine forpligtelser, har åbnet, som jeg synes det burde gøre i dette tilfælde, så finder jeg, at det er urimeligt, at man laver en lov, der i den grad lægger sig ind på den private ejendomsret. Jeg opfordrer derfor ministeren til, at han først åbner de offentlige arealer og så efter de erfaringer, der der ved høstes, om det er nødvendigt, går videre i lovgivningen.

Bodil Koch: Jeg har kun en kort bemærkning, fremkaldt af en fornemmelse af beklæthed, der kom over mig, da jeg hørte på det sidste indlæg.

Vi sidder her og lovgiver ind i en fremtid, og vi ved, hvor vanskelige forholdene vil blive: En stadig teknificering, stadig mindre arbejdsmuligheder for mennesker, stadig nødvendighed for bedre fritidsbehov og stadig en verden, hvor vi jo dog må se at finde ud

[Bodil Koch.]

af et bedre fællesskab. Derfor kom jeg til at tænke på det, som jo i virkeligheden er et mærkeligt fænomen i vores velfærdsverden, vores frie velfærdsverden, at man så ofte kan synes, at der er en vældig afstand mellem ord og handling, og jeg kom til at tænke på — mens hr. Foged talte — at det er jo nemmere at sidde ude i forsamlingshusene og synge Grundtvig og om, at „flytter frit, hvad loven sætter skellet mellem dit og mit“. Det er lettere at sidde og synge det ude i forsamlingshusene, end det er at lovgive frit åndende ind i en vanskelig fremtid.

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helveg Petersen): Jeg skal komme ind på enkelte af de spørgsmål, der er fremdraget under behandlingen, men det er klart, at de fleste af de ting, der er peget på, egner sig bedst til behandling i udvalget.

Hr. Kampmann var inde på indskrænkningen af den frie adgang i forhold til det lovforslag, der blev fremsat i sidste folketingsår. Jeg vil gerne sige, at de 40 m, der fandtes i det forslag, jo beroede på et skøn, svarende til bestemmelsen i sandflugtslovgivningen. Når der nu i stedet for de 40 m indsættes 50 m, ja, så er det jo, som hr. H. C. Toft understregede det, for at indskrænke gerne for sommerhusejerne, men man må vel så føje til, at ændringerne ikke vil medføre nogen væsentlig forskel med hensyn til befolkningens mulighed for kortvarige ophold ved stranden.

Hr. Kampmann omtalte den strækning på Sjælland, hvortil der i dag er adgang. Forholdet er jo det, at befolkningen har passeret på de 1700 km, som hr. Kampmann nævnte; den strækning er der jo stadig væk færdselsret på. Nu får man yderligere ret til kortvarigt ophold og badning for en væsentlig del af denne kyststræknings vedkommende med den begrænsning, som 50 m-reglen medfører, og de 117 km, som hr. Kampmann opgiver som den strækning, man i øjeblikket må opholde sig på, vil blive meget stærkt forøget, men jeg tror ikke, det bliver muligt at give nogen oplysning om, hvor stor forøgelsen vil blive. Det vil blive meget vanskeligt at få de ting opklaret.

Hr. Kampmann omtalte mulighederne for særregler for kolonier, sommerkolonier osv.

Jeg mener, at der her er spørgsmål, som vi må undersøge. Det kan være rimeligt, at man indfører særbestemmelser i sådanne tilfælde, men i øvrigt skal man nok være varsom med at lave for mange undtagelser fra hovedreglen. Jeg tror, hr. Kampmann har ret i, at det er vigtigt, om der anlægges flere offentlige veje, fordi de offentlige veje jo vil være bestemmende for mulighederne for at komme nogenlunde hurtigt til strandbredderne.

Til spørgsmålet om de organer, som er ansvarlige for zoneudviklingen, vil jeg gerne sige, at fredningsmyndighederne jo er repræsenteret i flere af byudviklingsudvalgene, som efter den gældende byreguleringslov er nedsat, og disse byudviklingsudvalg vil jo fortsætte. Dernæst er fredningsplanudvalgene nedsat som ankeinstans i forhold til byudviklingsudvalgenes og i forhold til amtsrådenes afgørelser, alt i henhold til det nye zonelovforslag. Det vil altså sige, at disse afgørelser kan have hos boligministeren, og derved er der skabt muligheder for et samarbejde på regeringsplan. For det er jo rigtigt, som også andre ordførere var inde på, at et samarbejde om disse problemer er meget nødvendigt, om det skal lykkes at få styr på udviklingen.

Må jeg så sige om campingpladser, at jeg tror, vi bør se, om vi kan få en mere aktiv holdning over for denne udvikling. Jeg vil dog gerne sige, at der allerede fra fredningsplanudvalgenes side tages initiativer til at etablere campingpladser, men det bliver vigtigt, at denne udvikling følges.

Hr. Kampmann nævnte i slutningen af sin tale dette med åbenheden og den frie forhandling. Jeg vil gerne sige, at jeg lægger megen vægt på, at vi får en lovgivning, der kan samle bred tilslutning, og jeg håber, at man i udvalget vil få held til at skabe forudsætninger for, at noget sådant sker.

Hr. H. C. Toft og hr. Jens Chr. Christensen var inde på spørgsmålet om skovene, og hr. Jens Chr. Christensen omtalte de 10 pct. af skovene, der ikke var åbne for offentligheden. Jeg vil gerne sige, at jeg ved ikke, hvilken sammenhæng der er mellem de erfaringer, skovejerne har høstet om offentlighedens adgang. Det er givet, at nogle har høstet bedrøvelige erfaringer, for det er en kendsgerning, at 10 pct. af skovene er lukkede. Men i hvert fald spiller det jo nok en

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

rolle, hvilken indstilling de enkelte skov ejere personlig har over for tanken om at se andre mennesker på deres områder. Nu bliver der, som det også blev nævnt af hr. Jens Chr. Christensen, jo mulighed for at se på dette i udvalget under forhandlinger med skovejerne, der har rejst spørgsmålet om en frivillig ordning. Kan en sådan ordning gennemføres, så den bliver effektiv over for befolkningen, vel, så er der da ingen, der kan have noget som helst imod, at noget sådant sker. Men det vil forhandlingerne jo vise om der er muligheder for.

Hr. Jens Chr. Christensen rejste spørgsmålet om landbrugets forhold og understregede som sit syn, at erhvervets udøvere burde høres i disse sager. Sandt er det jo, at landbrugere i høj grad berøres af disse bestemmelser. Der er givet indrømmelse til synspunktet — hr. Jens Chr. Christensen var ikke helt tilfreds med det — men der er altså givet en indrømmelse i bemærkningerne, hvor det anføres, at der skal være et landbrugskyndigt medlem i fredningsplanudvalgene, og jeg har intet imod, at denne bestemmelse kommer ind i lovteksten.

Så vil jeg gerne sige til hr. Vivike, der var inde på spørgsmålet om erstatning, at der vil jo blive en begrænsning af erstatningsmulighederne i kraft af zoneloven. Den vil medføre begrænsninger med hensyn til, hvad der her kan blive stillet af krav til det offentlige. Så længe det er tilladt at grave grus, ja, så længe bliver der tale om erstatning. Der har jo i kommissionen været ført drøftelser om en koncessionslovgivning, og kommer en sådan lovgivning, ja, så vil der blive ændringer på dette område.

Med hensyn til spørgsmålet naturpleje, som jeg er enig med hr. Vivike i er meget væsentligt, er forholdet det, at man allerede er opmærksom på det i fredningsplanudvalgene, og det er givet, at vi fra kulturministeriets side må følge hele dette spørgsmål med stor opmærksomhed.

Jeg kan ikke sige noget til hr. Kjær Rasmussens spørgsmål om opkøb af arealer i fællesskab. Vi har ingen planer om det, og jeg tror ikke, det bliver aktuelt.

Må jeg så sige til hr. Foged, der var meget skeptisk og kritisk indstillet over for nogle væsentlige ting i naturfredningslovgivningen, at jeg tror, man må indrømme, at lov-

forslaget, som det foreligger — og det svarer jo i høj grad til det forslag, der er i kommissionsbetænkningen — er udtryk for en fornuftig balance mellem hensynet til grundejerne og hensynet til befolkningen. Vi kommer jo ikke uden om, at vi skal finde en sådan balance. Så kan man diskutere, om der på visse områder er foreslået bestemmelser, som ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til den ene parts eller den anden parts interesser. Men det er vor opgave at finde frem til en syntese, der opfylder disse krav, og det arbejde, der er udført i kommissionsbetænkningen, er jo på alle måder et meget grundigt og dybtgående arbejde, og man kan vel føje til, at alle berettigede interesser var repræsenteret i dette udvalg.

Det er ikke muligt for mig at tage stilling til, om der skulle være enkeltheder, som ikke svarer til disse krav om balance. Der bliver lejlighed til at drøfte omhyggeligt i udvalget nogle af de ting, som hr. Foged var inde på, ja, dem alle, og jeg skal derfor ikke komme ind på dem i enkeltheder, men blot sige om nogle enkelte af de ting, hr. Foged nævnte, at der er jo åbnet adgang for offentligheden til skovene. Det er givet, at der ved vurderingen af ejendommene må tages hensyn til værdierne, og det bliver altså vurderingsmyndighedernes opgave at tage hensyn til de forringelser, der måtte opstå som følge af disse bestemmelser.

Til slut blot dette — og det siger jeg så i tilslutning til det, hr. Foged var inde på — at der er én afgørende betragtning, som vi må ofre megen opmærksomhed, og det er ikke bare et spørgsmål, der angår kulturministeriet, men et spørgsmål også for andre ministerier, i høj grad undervisningsministeriet. Det er spørgsmålet om, hvad vi kan gøre for at udvikle den nødvendige forståelse for disse problemer. For givet er det jo, at det i stigende grad bliver problemer, samfundet må løse, alt det, der knytter sig til bevarelsen af naturværdierne; og det er givet, at vi må påkalde ansvarsfølelse hos dem, der nu får åbnet adgang til at færdes i naturen. Det er givet, at vi må påkalde interessen hos dem for, at der ikke gennem det, der sker, bliver basis for modgående tendenser, men at man kan bevæge sig i den rigtige retning. Hvis bestemmelserne, vi nu måtte nå til enighed om, skal hvile på opsyn, på tilsyn og på straffebestemmelser af enhver karak-

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

ter, ja, så går det ikke. Vi må basere vort samfund og samfundets udvikling på, at vi bliver i stand til at vise tolerance og hensyn over for hinanden, og her er et område, hvor der i høj grad bliver tale om at påkalde disse forudsætninger.

Kampmann: Jeg skal ikke forlænge debatten meget, især da ministeren jo synes lidt trykket dels af presset fra yderkanten af venstre, dels af presset fra det yderste venstre. Men jeg kan ikke tilbageholde en bemærkning, når jeg hører venstres ordfører udtale, at de anser enhver begrænsning i almenhedens adgang til skov, strand og udyrkede arealer som et fremskridt. Jeg synes ikke, man kan sætte en begrænsning i adgangen lig med fremskridt. Jeg synes, det er udtryk for en meget snæversynet og meget egoistisk tankegang. Der er tale om en balance mellem visse synspunkter, og når man udvider den største del af dansk befolknings adgang til størstedelen af disse naturskønne områder, kan man vist ikke kalde det et tilbageskridt.

Må jeg også have lov til at sige, at med de bemærkninger, der er faldet indtil nu, er det vanskeligt at se, at det nuværende § 22-spørgsmål i naturfredningsloven fuldstændig er dækket ind af det fremsatte lovforslag om land- og byzoner. For det første er naturfredningsinteresserne altså ikke tilstrækkeligt repræsenteret, og for det andet løses det problem ikke, som jeg nævner, nemlig hvad der vil ske, når interesserne, naturfredningsinteresserne og sommerhusinteresserne, kolliderer i sommerhusområderne, hvor man kan have meget store fredningsinteresser, men ikke kan betale tilstrækkelig store fredningserstatninger på grund af de mistede byggechancer. Dette problem kan jeg ikke se er løst i det lovforslag, som ligger, og heller ikke hvis man ser på lovforslaget om by- og landzonerne.

Jeg kan egentlig ikke forstå, at det ikke er muligt i dag at fremlægge oplysninger om, hvor stor en del af stranden på Sjælland og hele Danmark der afspærrer ved en 40 m-regel, subsidiært en 50 m-regel. Det er så væsentligt et spørgsmål, at jeg nok synes, det skal belyses på et eller andet tidspunkt, og jeg vil da allerede sige, at jeg agter at rejse dette spørgsmål i udvalget og

dér vil bede om, at man enten stikprøvevis eller på anden vis søger at fremskaffe oplysninger om, hvor meget af stranden vi åbner ved 40 m-reglen og ved 50 m-reglen i forhold til, hvor meget der er åbent i dag.

Ministeren for kulturelle anliggender (K. Helveg Petersen): Jeg vil gerne sige til hr. Kampmann i anledning af det sidste spørgsmål, at vi har ikke nogen oplysning om, hvor stor en del af stranden der bliver åbnet for folk med hensyn til badning og kortvarigt ophold hverken under 50 m-reglen eller 40 m-reglen, og det bliver nok meget vanskeligt at fremskaffe, men vi kan jo prøve i udvalget, om vi får muligheder derfor, og vi skal gerne sætte arbejdet derpå i gang i ministeriet.

Må jeg sige med hensyn til spørgsmålet om sommerhusområderne, at henlæggelsen af sommerhusområder til byzoner sker i samarbejde med fredningsplanudvalgene, hvorved fredningsområderne er med i billedet, og derved mener jeg altså at man kan få fredningsinteresserne varetaget. Men også det spørgsmål får vi jo lejlighed til at bore mere i i udvalgsarbejdet.

Jeg takker ordførerne for den tilslutning, man har givet til hovedprincipperne i lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Kaj Andresen): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af gårs dato meddeler ministeren for Grønland, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om mineralske råstoffer i Grønland

og
forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje i Grønland.

Det er meddelt mig, at medlem af folketinget *Lindegård Rasmussen* ønsker at ud-

[Første næstformand.]

træde af udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om egnsudvikling. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for Lindegård Rasmussen har vedkommende gruppe udpeget medlem af folketinget *Bernhard Baunsgaard*, som herefter er valgt.

Medlem af folketinget Evald Kristensen har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren på baggrund af de mørke udsigter for beskæftigelsen i Nordjylland fremskynde de vejarbejder, der er planlagt i forbindelse med motorvejsnettet, tunnelbyggeriet samt andre offentlige arbejder?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Ministeren for Grønland (A. C. Normann):

Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om ændring af lov om mineralske råstoffer i Grønland.*

Ved udformningen af den grønlandske minelov fra 1965 blev der lagt vægt på en afvejning mellem på den ene side det ønskelige i, at minevirksomhed i Grønland gjordes så attraktiv som muligt, og på den anden side sikring på rimelig måde af samfundets interesser som ejer af den grønlandske undergrund.

Mineloven giver adgang til meddelelse af tilladelse til forundersøgelser, eneret til efterforskning samt eneret til udnyttelse af mineralske råstoffer i Grønland. I de godt 3 år, loven har været i kraft, er der meddelt en række bevillinger af de to førstnævnte arter, medens bevilling til egentlig udnyttelsesvirksomhed endnu ikke har været givet. Forhandlingerne om de forundersøgelses-tilladelser og efterforskningskoncessioner, der er meddelt, samt forhandlinger, der har

været ført om meddelelse af egentlige udnyttelseskoncessioner, har medført erfaringer, der peger på det ønskelige i gennemførelsen af visse ændringer i mineloven.

Det foreliggende forslag indeholder ændringer dels vedrørende vilkårene i efterforskningskoncessioner, dels vedrørende vilkårene i udnyttelseskoncessioner.

Ændringen i lovens § 8 giver mulighed for i en efterforskningskoncession at indsætte vilkår om ydelse af en koncessionsafgift til det offentlige. Det er ikke tanken at fastsætte et sådant vilkår i alle tilfælde, men det er fundet ønskeligt at have udtrykkelig hjemmel til i tilfælde, hvor noget sådant måtte skønnes rimeligt, at opnå en modydelse fra bevillingshaveren allerede for eneretten til et efterforskningsområde. Anvendelsen af denne bestemmelse vil intensivere ansøgerens ønske om allerede på efterforskningsstadiet at opnå tilsagn om retten til og vilkårene for den eventuelle senere udnyttelsesvirksomhed. De erfaringer, der er indhøstet i lovens hidtidige gyldighedsperiode, indicerer imidlertid tydeligt, at det — også selv om der ikke skal erlægges koncessionsafgift i efterforskningsperioden — ofte vil være en forudsætning for interessen for at iværksætte bekostelig og risikopræget efterforskningsvirksomhed i Grønland, at der allerede på efterforskningsstadiet gives de nævnte tilsagn. Det vil således ofte være nødvendigt, at der — som nævnt i bemærkningerne til forslaget — i højere grad end forudsat ved lovens oprindelige udformning findes en sammenhæng mellem efterforskningskoncessionen og den senere udnyttelseskoncession.

Ændringerne i lovens § 17 tilsigter at åbne adgang til i konkrete tilfælde, efter forhandling med finansministeren og i sammenhæng med fastsættelsen af det offentlige andel i udbyttet af udnyttelsesvirksomheden, at fritage koncessionshaveren for skat, told og andre afgifter.

Som følge af de specielle grønlandske forhold må minedrift dér anses for at være